

СЛАВА ДРУГУ МОШИ ПИЈАДЕ

САОПШТЕЊЕ

Централног комитета Савеза комуниста Југославије и Савезног одбора Социјалистичког савеза радног народа Југославије о смрти друга Моше Пијаде

Петнаестог марта у 18 часова после подне преминуо је у Паризу друг Моша Пијаде члан Извршног комитета Централног комитета Савеза комуниста Југославије и члан председништва Савезног одбора Социјалистичког савеза радног народа Југославије.

Смрћу друга Моше Пијаде Савез комуниста Југославије и Социјалистички савез радног народа Југославије, радничка класа, сви народи социјалистичке Југославије губе из својих редова доследног револуционара, пламеног трибуна, првоборца за ствар радничке класе, омиљеног друга и руководиоца који је оличавао најпозитивније особине борца — комунисте.

Његовом смрћу наши народи су изгубили једног од највећих синова своје социјалистичке домовине, човека који је у току четири деценије стајао у првим редовима радничке класе у борби за победу социјалистичке мисли и социјалистичких друштвених односа у нашој земљи.

Име Друга Моше Пијаде нераздвајно је повезано за прве године стварања Комунистичке партије Југославије за њено идејно израстање и чедичење. Кроз казамете предратне Југославије, кроз ватру ослободилачког рата и Револуције, кроз напоран рад на послератној изградњи, сагоревао је у борби и на послу, посвећујући своју неискрпну енергију за слободног социјалистичког човека и за слободну социјалистичку домовину.

Његова неустрашивост пред класним непријатељем, упорност у извршавању свих задатака које је партија постављала пред своје чланове и све свесне борце за социјализам, иницијативност и иницијативност на руководећим дужностима служиле увек као свето пример данашњим и будућим генерацијама градитељима социјализма.

Нека је слава другу Моши Пијаде!
Централни комитет Савеза комуниста Југославије
Савезни одбор Социјалистичког савеза радног народа Југославије

Реч друга Тита на свечаној седници Савезног извршног већа

Изненадна смрт друга Моше Пијаде дубоко је потресла све нас, а исто тако и читав наш народ. Пао је на својој дужности један наш дугогодишњи друг у борби, и прије рата и за време рата и после рата, револуционар непоколебљивог духа који је могао подносити и издржати разна малтретирања и мучења под старим режимом, и огромне напоре последице, у току Народноослободилачког рата.

Сви ми који се сећамо друга Моше Пијаде знамо како је тај човек тај револуционар, под најтежим условима неуморно радио на робљи и како је, кад је после четрнаестогодишње робије изашао на слободу, поново одмах ступио активно у редове Комунистичке партије Југославије, знамо како је тај наш друг у току рата вршио своју дужност на сваком мјесту гдје га је партија поставила. Био је то човек, револуционар, комунист који у својој четрдесетогодишњој револуционарној борби није имао плаша. Његова огромна духовна снага није била адекватна његовој физичкој снази, и то га је разумије се, и скршило. Јер све те патње које је претрпио, имале су неминуовну последицу да је он према својим годинама старости прерано отишао из наших редова.

Ми смо, другови, за кратко вријеме изгубили два наша велика револуционара, осим многих наших другова. И последњи пут када смо испратили покојног друга Кидрича на његов вјечни почивај, говорили смо да морамо више водити рачуна о нашим друговима, о нашим кадровима, о

здрављу наших другова. Ја бих данас одаје још једанпут апеловао да се мисли на то да редови наших старих револуционара нису сувише бројни и да још итекако треба чувати здравље и живот оних кадрова који су прошли кроз све буре и који имају огромно искуство. Нека нам смрт драгог друга Моше Пијаде буде поука да се у том погледу односимо мало озбиљније.

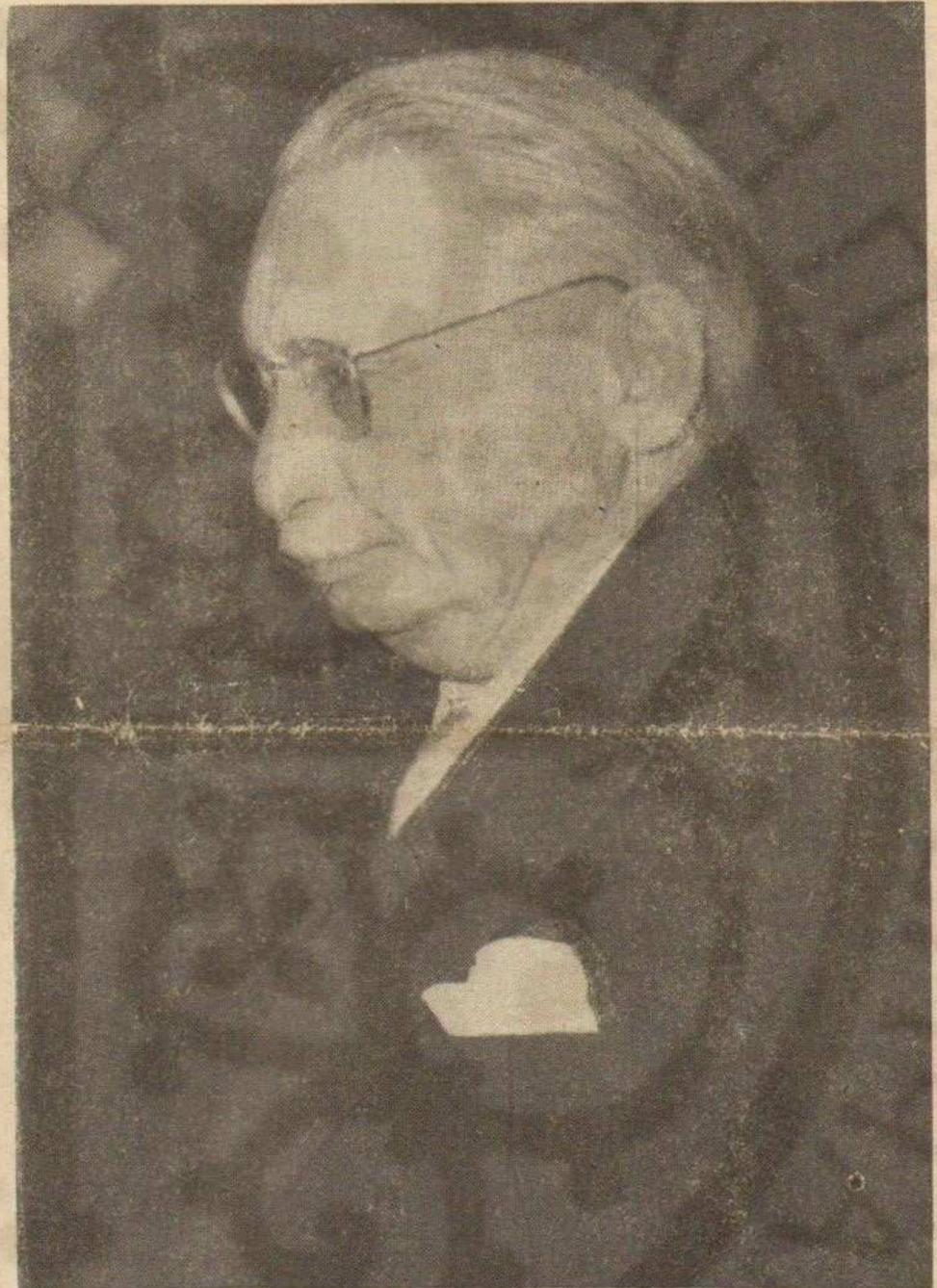
Молим вас, другови, да минутом ћутања одамо пошту нашем предрагом другу, покојном Моши Пијаде. Слава другу Моши Пијаде.

Телеграм Среског комитета Савеза комуниста Среза Краљево Извршном комитету ЦК СК Југославије

Тешко смо потрешени смрћу нашег великог друга, који је цео свој живот посветио борби радничке класе за социјализам.

На његовом примеру васпитаваће се сви комунисти наше организације у духу пролетерског интернационализма, учиће се како треба служити своме народу.

Срески комитет Савеза комуниста Среза Краљево

Последњи часови друга Моше

Редакција „Борбе“ обратила се телефоном југословенском амбасадору у Паризу другу Алешу Беблеру с молбом да опише последње тренутке живота друга Моше Пијаде. Друг Беблер је телефоном издиктирао следеће:

Друг Моша Пијаде стигао је из Лондона у Париз авионом у 13,12 часова. По доласку осећао се добро и разговарао са новинарима и са свима који су га дочекали. Касније се превезао у амбасаду и отео у резиденцији амбасадора. Пре него што се повукао на одмор прошетао је са својом другарицом у парку Монсо и када се вратио осећао се уморним. Изјавио је да жели да се одмори. Повукао се у једну собу рекавши да жели да буде сам да би се на миру одморио. У том тренутку није се ни на шта жалео. Али, примећено је да у соби

није био миран, изгледало је да није могао да заспи. Неколико пута је излазио из собе и поново улазио.

Око 17,30 часова изишао је из собе и потражио ме. Ја сам био у трећој соби. Рекао ми је да се осећа врло слабо, да га нешто гуши и да не може да дише. Затражио је моју помоћ речима:

— Алеше, помогни ми.

Неколико минута касније наишла је његова другарица. Ја сам одмах позвао двојицу лекара. Ускоро је један од лекара стигао. Било је 18,15 часова, али он је само могао да констатује да је све касно. У међувремену до доласка лекара друг Моша је изгубио свест, није могао ни да распознаје људе.

Алеш Беблер

Телеграм Среског комитета Савеза комуниста супрузи друга Моше

Другарици ЛЕПИ ПИЈАДЕ — Београд

ПОВОДОМ ИЗЕНАДНЕ СМРТИ НАШЕГ ДРАГОГ ДРУГА МОШЕ САУЧЕСТВУЈЕМО СА ВАМА У ЗАЈЕДНИЧКОМ БОЛУ

Срески комитет Савеза комуниста Среза Краљево.

Последњи пут великог револуционара

Новинар, сликар, револуционар, борац и председник Савезне скупштине Моша Пијаде премикуо је у Југословенској амбасади у Паризу 15 марта у 18 часова.

Вест о смрти друга Моше стигла је у Београд нешто после 19 часова.

— Умро Чича! Чика Јанко је мртав! Умро је Моша!...

— Немогуће?! Није истина?! Саопштавала се вест по улицама и са неверијем примала. Београђани нису веровали. Живошћ престонице се зауставило; занемео, несћао...

Моша Пијаде је мртав! Тешка и болна чињеница муњевише је праснула Мошиним градом.

Београд се за шренуштак сивоори на улицама.

Грује и грујице су водиле разговоре са мало речи, више ћутањем а највише жалости и неверијом.

Своља осветљени прозори, унутра бол, тишина и немичност по просторијама Савезне народне скупштине. У једној њеној одаји састали су се револуционари и другови Моше Пијаде. На лицу, у борама, на уснама и очима носили су жалост.

Моше Пијаде нема више међу њима. Осмала су сећања на једног њиховог друга и комунисту. Тешка и мучна она изазивају сузе и ћутање.

Мошини другови и пријатељи: Петар Стамболић, Иван Гошњак, Јован Веселинов, Родољуб Чолаковић и др. Цео Централни комитет Савеза комуниста, чланови Извршног већа били су на окупу.

На скупштини се застава полако спуштала на пола кољба и објавила жалост.

Пред Централним комитетом маса Београђана је очекивала потврду вести. Дуж јарбола поче да се спушта огромна партиска застава, заустави се на средини и потврди вест: Моша Пијаде је умро.

Слика увијена у црно и извештај Танјуга на шлејринтеру појавише се у осветљеном и злогу релакције „Борба“.

— Моша Пијаде је преминуо...

Људи читају и ћуте. Узласи и дубока жалост. Нада и неверица потврђују се чињеницама. Појуш магле обавија улица београдске улице и људе на њима, док се заставе са пола кољба злослушно вијоре, шапућу шужну вест и разуберавају по шоплој и облачној маршовској ноћи.

Сушрадан, Београд је одет ћутањем и жалио. Колпортери су продавали новине без уобичајне вике. Београђани су их куповали, отварала и читали по улицама и угловима.

— Моша! Чика Јанко! Чича! — биле су једине речи разговора.

Један од највише вољених Београђана је умро. Приче и сећања на њега лебдела су облачним даном.

Један малишан на прозору је читао свом браћу новине.

— Умро је чика Јанко...

— Ко је тај чика! — питао је малишан.

— Онај знаш што сам ти причао да је учио школу у мојој гимназији објашњавао је старији браћу млађем.

— А, сећам се! Онај деда што је причао да је бежао из школе као ви и да је отишао био

добар ћак! — присећао се малишан браћу Моше приче, па заштим наставаљао — Он има једног унука који је читао заједно са њим...

Најмлађи Београђани се сећају свога заједничког дедице чика Моше. Старији, по надлешћима и школама сакупљали су се на комеморативне састанке.

Београд се сећао, жалио и очекивао повратак мртвог Београђанина, револуционара и пријатеља.

Дочек посмртних остатака друга Моше на батајничком аеродрому

Пућем до Батајничког аеродрома тискао се свет: шапућало, ћутао сећао се и очекивао свог председника Скупштине.

Нешто после 17,30 часова зазубао је шужно авионски мотор на модро плавом небу у првом сумраку. Астероиде, а заштим тишина. Враћа авиона су се нечујно отворила. На њима, у ковчегу, умрли чича Јанко. Отишао жив у вечитој служби револуције, у народној мисији, враћа се мртав својој, и знад свега вољеној земљи. Чича Јанко је извршио свој последњи задатак. Без аплауза, смеха и радости дочекује га ожалостњени народ и његови другови. Сузе су блистале у очима, боре се грчиле у болу и носиле неискану љубав.

Музика је интонирала револуционарни посмртни марш. Официри ратног ваздухопловства су посрћали носећи ковчег...

Претседник Тито се опрашта са преминулим чича Јанком код гробнице Народних хероја на Калемегдану.

Тако је стигао највећи Београђанин у своје родно место...

У Скупштини је стигао њен председник око 21 час увече. Те вечери није био никакав претрес закона и не звони звоно ходницама. Уместо њега тиха, сећна, шужна посмртна мелодија умрлих револуционара одзвања. Мртав Председник је последњи пуш у свом дому. Око његовог ковчега цвеће, венци, сузе, жалост и прва почасна стража чланова Извршног комитета ЦКСКЈ...

Почасне страже се мењају. Сати шеку тешко и мучно... Београд не спава...

У раним јутарњим часовима народ присишће пред Скупштину, сврстава се у ред и чека да се поклони сенима и ода последњу пошту једном од највећих револуционара, своје Београђанину, Моши Пијаде.

У црним заставама, венцима, цвећу, уз почасну стражу освануо је председник да се тај дан и шу ноћ од њега опрости један град и један народ које је он много задужио и неизмерно волео...

Нема колона пролози. Очи се кућају у сузама, док по некад шапућале залобди на уснама.

— Ех, испитиче оде Ти без мене! — прошапућа један седи Београђанин и за шренуштак застале поред одра — Били смо наредници у ћачкој чеши! — обраћа се седи једном свом пријатељу — Био је извршан друг и пријатељ... — шапуће испитичник, а сузе клизнуше низ наборане образе.

— Нано, подигни ме да видим Чика Јанка — моли малишан баку.

— Хоћу чедо! Шапуће бака, подиже унука и пригушено јеца...

Група омладинаца прилази са букетицама цвећа и полагаје их уз одра...

— Дедице, то је тај чика што је био у револуцији са другом Титом и што много воли децу? — пита унука свога деду.

— Јесте дедице. То је тај — једва прошапућа ушљакани деда и помилова кошчашим прстима златну унукину косицу...

Сав Београд је на ногама

Читао дан и читао ноћ, и сушрадан до подне сирашћало се Београд и цела земља и одавала последњу пошту вољеном чика Јанку.

Понедељак. По подне у 13,30 часова. Београд је на ногама.

Београђани су сатима чекали пред Скупштином да би прошли крај одра преминулог чича Јанка.

лом другу. Речи заслуга похвала и захвалности, низале су се једна за другом, заједно са сузама.

Капофалк је кренуо. За њим породица Чика Јанкова. Друг Тито са суйругом, чланови Извршног комитета ЦКСКЈ, чланови Извршног већа, чланови ЦКСКЈ, дипломатски преставници и непрегледна колона Југословена.

Од скупштине Поворка се спуштала до Лондона, одашле преко Теразија до народног позоришта где се зауставила. Милош Микић и доктор Синиша Стојковић су се опростили са својим пријатељем Јанком... Непрегледни венци почасна чеши и капофалк кренули су преко студенског шрга према гробници Народних хероја на Калемегдану.

„С шругом Вас прашимо у хладни гроб“ певало је хор Дома Југословенске народне армије. Сећна, револуционарна мелодија разлегала се шругом. Народ је пућем плакао, уздицао и ћутао.

Блех музика је наставаљала мелодију посмртног марша, све тамо до гробова Народних хероја.

Отиш су стари другови понели на раменима свога друга и донели га до његове гробнице.

Тито се последњи опростио са старим другом

— Драги друже, Мошо — обрадио се друг другу. Тито се последњи опростио од свог чика Јанка. У име целе земље, комуниста и себе. Мек, искрен и потресан глас сећао се једног великана који је дао све револуцији а живишћ социјализму. Маса је ћутао брисала сузе.

Од нас је отишао један од највећих наших људи и револуционара, — друг Моша Пијаде...

СЛАВА МУ!
Плошуну су праснули, сирене су завишћале, а чика Јанко је спушћен у своју вечну кућу...

Миодраг Сарић

МОШИН ГАЈ У РИБНИЦИ

Срески одбор Савеза пријатеља природе, организовао је у недељу, у заједници са Среским комитетом Народне омладине, акцију саћења шуме на излетишту у Рибници. На акцији је учествовала омладина свих средњих и осмогодишњих школа у граду. На површини од преко два хектара посађено је разне дрвеће: јаблан, јасен, бор, софора, томорикс и друго.

Дрвеће је, према народном обичају да се када неко умре у његову част посади дрво, засађено у знак сећања краљевачке омладине на Мошу Пијаде. Друштво пријатеља природе, предложиће Градском одбору општине у Краљеви, да се читаво излетиште које је у изградњи у Рибници назове Мошиним именом, тј. „Мошин гај“.

ТЕЛЕГРАМ СРЕСКОГ ОДБОРА СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ САВЕЗА

САВЕЗНОМ ОДБОРУ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ САВЕЗА РАДНОГ НАРОДА ЈУГОСЛАВИЈЕ

БЕОГРАД

Смрт друга Моше Пијаде примљена је са дубоким болом наших људи, радника, сељака и свих грађана нашег среза. Његовом смрћу и згубили смо великог друга — борца радничке класе, који је свим својим бићем неуморно радио на јачању социјалистичке Југославије. Неуморни борац за права радних маса. Сва његова испитиња и заслужања у Тамницама старе Југославије резултат су борбе друга Моше за слободу, за социјализам.

У њему друга Моше увек смо видели оличење првог борца, комунисте, радника. Васпитавали смо се на његовим примерима, јер смо знали да мисли и ради на шежњама свих нас.

Придружимо се Вашем болу и болу целокупног Југословенског народа.

СРЕСКИ ОДБОР ССРН КРАЉЕВО

СА ДРУГОМ МОШОМ У КРАЉЕВУ

У јесен 1954 године друг Моша је дошао у приватну посету Краљеви. По предлогу друга Пере Стамболића хтео је да прође дивним жељинским путем, да обиђе средњовековне споменике да се упозна са нашим градом. Чекали смо га из Овчар Бање до касно у ноћ. Стигао је негде око пола девет. Нас неколико пошло је било са њим и другарицом Лепом у Матарушку Бању на вечеру. Било је постављено у малој сали хотела Жиче. У великој сали вечера је већ била издељена те су салу чистили. Кад је видео да је све већ сервирано и издвојено, он се наједаред поче љутити.

— Банкет? Нисам ја дошао на банкет. Нећу овде да вечерам. Хоћу са народом, са осталим људима. Зашто ме једнако издвајате. Ја сам на приватном путу и хоћу једаред да сам изаберам сто који ја хоћу, да седнем где хоћу и да наручим што ми се једе.

— Чика-Јанко, нисмо спремили никакав банкет, додао сам у шали. Закаснили сте, овде се вечера дели у седам увече јер гости се рано разилазе због јутарњих купања. Видели сте да се велика сала чисти. А што се тиче јела можете да поручите по јеловнику.

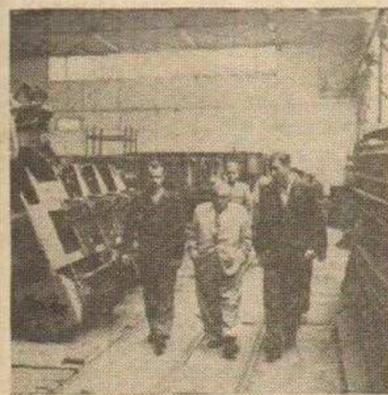
— Чича, немој сад људима да квараш план. Они су хтели да ти буде угодније, додала је другарица Лепа. Умешали су се и Матроз и остали другови. Али Чика Јанко остајао је неповерљив.

— Зар ви немате у бањи један локал који ради и са онима који се не лече? Схвати-те ме људи, хоћу једаред као приватан грађанин да сам одлучим где ћу сести и шта ћу да поручим, додао је већ сми-реније и сео за сто, гледајући нас преко наочара и већ мењајући своје расположење оним изразитим својим ведрим осме-хом уздигнутих обрва.

— Има још један локал, башта „Југославија“. Можемо поћи и тамо, али смо рачунали да је касно и да сте уморни, а ујутру треба рано кренути опет на пут. Предлажемо да сутра увече идемо тамо, додали смо нас неколико.

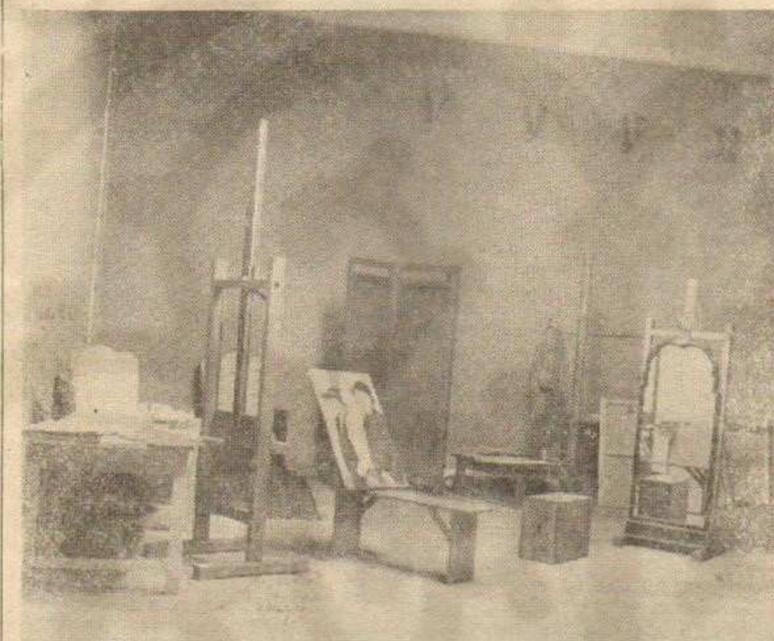
Прихватио је предлог. Сутрадан је рано дошао у Краљево одморан и свеж. Изашао је из кола на обали Ибра, гледао планине, гледао реку, посматрао оштрим оком уметника обе обале, а затим је додао:

— Ви Краљевчани не знате још да цените шта имате. Ово нема ни један наш град, овакву обалу и овакву панораму. Ово је богатство.

У разгледању Фабрике вагона у Краљеви

Тога дана смо обишли Студеницу и Сопотане, где је пажљиво разгледао фреске и архитектуру ових споменика. У Сопотанима се увлачио скупа са нама у шпиљу на извору Рашке. Око подне смо тек били поново у Ибарској Клисури и негде пред вече успели да кренемо пут Жељићу. Кад смо стали са колима на задњим серпентинама испод жељинских шума, изнад Борова, изишао је некако раздраган из кола и по-

АТЕЉЕ УМЕТНИКА — СЛИКАРА МОШЕ ПИЈАДЕ У БЕОГРАДУ

чео да гута погледом уметника све око себе, а нарочито му се поглед заустављао у даљини на облаке испред залазећег сунца, тамо негде над Родочелом и Чемерном.

— Дивно, дивно! Прекрасно!

Какве боје! Какви тонови!, говорио је свима нама и самом себи упијајући поглед у те најразноврсније тонове пурпурног црвенила које се сваког секунда преобличавало у нешто ново. Штета што нисмо стигли мало раније.

Наставили смо кроз густе букове шуме кривудавам серпентинама. Мрак нас је већ ухватио на жупској страни. Али као да је хтео да накнади

— Слушај, Кочо, ово је штета не видети по дану. Обећавам да дођем поново у мају. Ово морам видети. А тад мало као за себе: — Ваљда ме неће послови толико спречити?

Увече смо стигли поново у Матарушку Бању. По обећању ништа није било резервисано. Кад смо стигли пред „Југославију“, негде око пола девет, све је било крцато пуно. Сви су се почели окретати и гледати га, оном веселом љубављу каквом обично наши људи воле његову ведрину и хумор. Неки су се хтели дизати од стола, он је дао знак да седну. Загрнуо је мантил и ставио је руке у џепове, гледајући има ли где празног стола.

— Ево, хтео си да ти другови ништа не организују. Сад немаш где да седнеш, додала је благо другарица Лепа, правећи шалу на његов рачун.

— Жено, ништа се не секирај. И други људи чакају док се не испразни неки сто, одвратио је он у шали, очито задовољан што чека.

***

Сутрадан смо рано почели да обилазимо фабрике. Интeресовао се за сваки детаљ. А кад је све завршио, у Фабрици вагона попео се на један на брзину импровизиран подијум, окружен радницима, у великој фабричној кали. Ставио је ногу на неки гвоздени предмет, запалио цигару и почео да разговара. Да, то није био говор, то је био разговор оца са синовима, старог револуционара са овима најмлађим који су после стрељања очева заузели

њихова места и кујући хладно огорчно гвозђе искивају себе и социјализам.

— Ваша фабрика је још увек пример какве су биле старе фабрике које су дизали капиталисти, где се није водило рачуна о радницима већ само о профиту. Немате умиваонице, немате гардеробе, немате грејања. Фабрике које ми дижемо данас сасвим су другачије опремљене. Ви морате настојати да све то сами направите и обезбедите себи боље услове рада, настављао је Чика-Јанко да саветује, гледајући у лица младих људи који су га непосредно били опколили и гутали сваку његову реч.

Кад је око подне напуштао наш град, био је очито задовољан и и расположен. Додао је у шали:

— Хтео сам да вас грдим за ове ваше путеве, најгори су од онога што сам досад видео у Србији. Не одржавате их до вољно. Али сам видео и много тога лепога и да имате много других послова и пречих задатака. Ваш град је стварно много страдао за време рата. Поздравио се са свима нама, погледао нас све ведрим погледом, сео у кола са другарицом Лепом и још једаред нам махнуо руком, а затим кренуо пут Београда.

Послови му нису дозволили да жељу сликара — обећање које нам је дао, а у које ни сам није потпуно веровао, испуни у мају. . . .

Коча Јовчић

Чича Јанко међу радницима Фабрике вагона и Магнохрома

Када се у суботу 16 марта, тачно у 9 часова, зачуо пискав и једноличан звук фабричке сирене, у Фабрици вагона је одједном, у секунди ваљда, све занемело — и људи и машине. Био је то опростај достојан човеку коме је намењен, преминулом чича Јанку — другу Моши Пијаде. Три минута су радници стајали крај својих машина као скамењени. И да се кров над њиховим главама у том тренутку почео рушити — чинило се — сви би остали непомични.

— У фабрици радим већ толике године — причао нам је касније један радник — али тако нешто нисам доживео. Нико се ни накашљао није док је сирена пиштала. Па и кад је она престала, после три минута, многи се нису одмах макли с места, из оног положаја у којем су одавали последњу пошту другу Моши. А кад су се најзад и вратили својим машинама, то више није био рад. . . .

Три минута су брзо прохујала, али је то ипак било довољно да се све друго заборави и у мислима оживе тренуци проведени са чича Јанком када је он, крајем 1954 године, посетио ову фабрику. Дра-

ге успомене су навирале као бујица, потискујући неодољиво сваку интимну бригу и невољу или радост какву, и све то онда мешало са тужном вешћу којој се у први мах тешко могло поверовати. Зар нам чича Јанко више никад неће доћи?

Друг Моша је тада више од два часа провео у Фабрици вагона, у разгледању њених постројења и разговору са радницима.

— Све га је занимало — прича помоћник директора Бранко Богдановић који је с другом Мошом обишао фабричке хале — свака појединост из производног процеса. Са очигледним интересовањем саслушао је и наше прилично опширно излагање о историјату фабрике. А кад смо напустили хале — то никада нећу заборавити — друг Моша нас зауставио и рече: „Па ја сам мислио, кад сам видео оне ваше нове вагоне што сте их слали у Турску, да ћу овде наићи на огромне хале са модерним постројењима, кад оно. . . .“ И ту мало застане. . . . Па то су, брате, некакве шупе, шта ли“. Наравно, нисмо пропустили ту прилику — већ кад нам је председник Пијаде дао повода за то — да

У разговору са радницима у Фабрици вагона

га замолимо за помоћ око реконструкције и модернизовања наше фабрике. И он нас није одбио. Обећао је, само да га касније потсетимо на то. Међутим, ми нисмо ипак хтели да му dosaђујемо. Али сам уверен да би друг Моша сигурно испунио своје обећање. . . .

Иако је имао мало времена на расположењу друг Моша се ипак одазвао молби радника, који су се били спонтано сакупили у Четвртој фабричком одељењу, да им нешто каже и о спољнополитичкој ситуацији

која је у то време била прилично затегнута: Тршћанско и још нека спорна питања. И кад се данас радници у Фабрици вагона сећају тог непосредног и интимног разговора, онаквог каквог га је само чича Јанко умео да води — да увек на својствен њему, духовит начин говори и онај озбиљнијим стварима а да притом све то не изгуби свој смисао, напротив — неће пропустити да испричају и један мали „инцидент“ који се тада догодио.

— Наставак на четвртој страни —

РАТНЕ УСПОМЕНЕ НА ДРАГОГ ЧИЧА ЈАНКА

Био је то један од најтежих маршева Краљевачког батаљона у мавулом рату. Беснела је Друга непријатељска офанзива, морали смо се у току ноћи, по снегу дубоком до изнад колена, сјурити са Романије у долину Праче и поново извући без одмора и сна на врхове Јахорине. Иначе би већ сутрадан били опкољени. Из Хања Сјеница кренули смо око 4 часа по подне, предахиули негде пред зору у селу Стране, а јутро нас је ухватило већ малаксале уз падине усправне Јахорине. Смењивали смо се сваки час на чезу пртећи стази, нико није могао дуго да издржи. Али свест да смо и овог пута надмудрали противника, враћала је снагу и расположење.

Негде ујутру стигли смо на Хан Баре и место склоништа нашла зграбеж око кућа. Морало се даље, само да се мало предахне. У том моменту са истока извијеним друмом од Корјева појавила се једна наша колона. На челу је јахао један старац, седих бркова, у белом сукуњеном оделу, као у бајци. Живнули смо сви — била је то прва веза са нашим после страшне усамљене ноћи. Неко је у колони запитало:

— Ко је овај старац на челу?

— То је Моша Пијаде, провео је више на робњи него у слободи долао је неко од старијих другова, „Митровчиња“, „Билећанка“, приче о мучењима по главњачама, херојско држање... све је то некако вртоглаво прострујало кроз главу и претворило се у неку материјалну легитимацију до тада непознатог човека. Он нам је

већ био пришао, насмејао се и упитао, уз благи осмејак.

— Може ли се? Зар се још нисте смрзали на овом зубатом сунцу? а затим се умешао у колону и почео да разговара са нама. Крећући смо скупина са Врховним штабом ка селу Буковине. То је био први непосредан сусрет нас Краљевачана са другом Мошом.

Друг Моша, наш омилени Чика — Јанко, како смо га сви звали, гајно је специјалну љубав према рањеницима и болесним друговима. С друге стране, тада кад многи од нас нисмо још имали довољно јасну претставу о свим тим правним облицима државе која се ствара, јако је водно рачуна о поступцима у сваком месту где се дође, где је било ко од нас истукао у име једне нове будуће државе која је још у првим овим манифестацијама у снабдевању војке која тек треба да је створи, требало да остави одређено поверење у народу.

Кад смо у лето 1942 године напали другу Сарајево-Мостар, нас неколико имали смо задатак да помогнемо Чика-Јанку у снабдевању болнице намирницама из Брдине. Брдина је освојена касно у ноћ, а већ ујутру је требало да буде напуштена. И сама евакуација материјала за тако кратко време била је тежак и сумњив посао. Међутим, кад смо ушли у локал он је лично стео за тезгу и почео да пише шта се све узима. Није дозволио да се било што изнесе од великих количина солине, шећера и брашна док се детаљно не

Друг Тито са супругом и чланови Извршног комитета Централног комитета Савеза комуниста Југославије у погребној поворци која је испратила посмртне остатке Друга Моше до његове вечне куће у гробници Народних хероја на Калемегдану.

попише и не остави реверс. Нико ништа од тога није смео да узме са било коју јединицу, све је морало да се отпреми за болницу.

Кад су Краљевачани дошли у обедење Врховног штаба негде у јесен 1942 године на Млвинште, приликом повлачења из Јајца четници из села око Јасенових Потока и Подгорије нападају неке чланове Врховног штаба. Друг Тито нареди да одмах крену делови Краљевачког батаљона да растерају четнике. Међутим, Чика-Јанко најдиред рече:

— Идем и ја са њима. Сви су ми слави зашто ли ће и он цео дан и целу ноћ да се ломи по киши и благу, кад се не ради о каквој крупној акцији.

Међутим, кад су после тешког непреспаваног јурења по заматленој непрозирној ноћи и сутрашњег дана били четници разјурени и већном заробљени, Чика-Јанко је преузео команду. Одбио је неке предлоге да се већина четника стреља. Узео је пишаћу машиницу и наставио да ради ве спавајући и другу ноћ. Лично је сагледао све похватане. Следећег јутра је позвао породице већине похватањих и упитао их:

— Јесте ли у стању да сакупите по подне на збор све ваше засеке.

— Па... јесмо, сакупимо, ваљда ће доћи... неповерљиво су додали окупљени.

— Ако скупите на збор триста људи већинум ћу ових ваших пустити кући.

По подне се сакупило преко пет стотина људи. Чика-Јанко им је говорио о издаји четника, о братоубијачком рату, о борби партизана. Неке жене су плакале, сви су пажљиво слушали. Кад се збор завршио, само је задржано и изведено пред преки суд шест коловођа, сви су остали била пуштена кућама. Био је то први масован збор народа у овом крају.

У Ливњу смо многе непријатељске радње конфисковали, у осталима је била реквирирана роба потребна за војску. Требало је то све спровести на најправилнији начин. Чика-Јанко је лично данима радио као начелник Економског одељења Врховног штаба. Кад је све било готово, направио је раздеобу и неких ситуација за батаљоне Пове пролетерске која је била у Ливњу. Долазили су витезданти батаљона да приме те ствари. Док је Чика-Јанко био заузет на другој страни, један од њих дигне перорез са једне гомиле, мислећи да га он није видео а почео да пакује за свој батаљон други. Тамај кад је хтео да спакује перорезе, он се окрете, један перорез одвоји са гомиле а друге му гурну, долажући са прекорним погледом испод наочара — један ти не треба, узео си га само са друге гомиле, и настави да води разговор на другој страни.

Кад је Краљевачки батаљон пролазио кроз Глумоч у јесен 1942 године, Чика-Јанко је био са магацинима Економског одељења смештен у истом. Пошто су другарице у батаљону биле већ скоро без веша и одела, заменик команданта Велебит сврати да га мли да да шајак за пачталоне и материјала за веш другарицама.

— Нема ништа, одврати кратко он. Треба ми за болницу.

— Ја не идем одавде док макар нешто не добијем, настави Велебит упорно. Било је и оштријих речи, убеђивања и преговарања. На крају ће Чика-Јанко:

— Тврди сам ја, али тврди си и ти, добро лађу ти, и нареди да се одвоји нешто шајка и ципца за другарице.

Друг Моша је нарочитом љубављу волео друга Тита и посвећивао цело време рата велику бригу о његовој (Наставак на петој страни)

Комеморативне свечаности у нашем срезу поводом смрти друга Моше Пијаде

Тужна вест о изненадној смрти Друга Моше Пијаде, председника Савезне народне скупштине и члана Извршног комитета Централног комитета Савеза комуниста Југославије брзо се пронела по свим местима нашега среза. Од тренутка када је она допрла до ушију наших грађана и селака па до испраћаја посмртних остатака преминулог чича Јанка до његове вечне куће, одржане су свуда бројне комеморативне свечаности.

У Краљеву

Град је у суботу освануо са заставама на пола копља. Тужна вест о смрти Моше Пијаде дубоко је заболела све. Радници, службеници, ђаци и остали скупљали су се на састанке на којим је одавана последња почаст преминулом револуционару.

У свим школама, предузећима и установама одржани су комеморативни састанци. У Гимназији и Средњеекономској школи је одлучено да се оснује фонд „Моше Пијаде“. Сваке године на дан смрти Моше Пијаде додељиваће се награде свим ученицима за радове из оних области у којима је Моша током свога живота био активан.

Врњачкој Бањи

Вест о изненадној смрти Моше Пијаде дубоко је потресла грађане Врњачке Бање и бањске болеснике. Чим се сазнало за овај жалостан догађај велики број грађана напуштао је биоскоп и кафане окупљајући се око звучника да чује појединости о смрти вољеног руководиоца.

Субота је осванула искићена заставама, које су се тужно лепршале на пола копља, као да својим таласавњем шаљу последње поздраве драгом Чика Јанку — кога ће се вечно сећати сви наши људи.

Бања је била тужна. У 12 часова сви радници и службеници обустављају посао, а њима се придружују и бањски болесници.

Велика сала Културно-просветног друштва је пуна. Испред ње још толико грађана. Свечану тишину прекида оркестар КУД „Абрашевић“. Кроз дрхтаве и тужне акорде чује се узбуђен глас председника Социјалистичког савеза Бране Ђурчића. У сали се чују јецаји. Боли, превише боли. Осећа се то на лицу сваког човека, по уздасима и атмосфери. Комеморација је завршена. Радници се враћају на посао. Прилазимо једном проседам човеку — раднику. У руци држи пијук и покушава да извали неку стеноу. „Не иде. Сав сам некако сломљен. Друга Мошу сам лично познавао и његова смрт ме је тешко погодила. Данас се не осећам способним за посао“ — вели нам он кријући сузе.

У таквој атмосфери прошла је недеља, да би у понедељак по подне испред зграде НОО где је вршен пренос са сахране достигла кулминацију искреног бола за незаборавним другом Мошом Пијаде.

У Лешку и Рашкој

У суботу после подне у Народном одбору општине окупили су се сви службеници, радници и остали грађани Лешка где су минутом ћутања одали пошту другом Моши Пијаде. После тога одржан је краћи говор о животу и раду овог великог револуционара. И у (Наставак на петој страни)

СА РАДНИЦИМА У ФАБРИЦИ ВАГОНА И МАГНОХРОМУ

(Наставак са треће стране)

Шта се то десило?

У Фабрици вагона и данас ради правник Божо Митковић. Он је раније био хонорарни дописник „Политике“, управо у то време, а сарађивао је и у нашем листу. И, нарвно, хтео је нешто да напише за новине о том разговору друга Моше са радницима. Извадио је из ципа свој блокчић и почео да бележи. Али, чича Јанко је то приметио и у једном моменту, док се овај није надао, хитро му извукао нотес из руку, и што је најинтересантније — наставио даље да говори као да се ништа није догодило. Заправо, све се то тако брзо и готово неприметно одиграло да друг Моша своје излагање уствари није ни прекидао. А касније, кад се разговор завршио, пришао је свом млађем колеги и уз осмех рекао да му је у овом тренутку, док је говорио, једино тако — једноставно, запленивањем блока — могао да стави до знања да о томе не би требало ништа писати. Разуме се, вратио му је одмах блок и усто још радо пристао да одговори на неколико питања за читаоце нашег листа.

Да, тако је обично чича Јанко „ратовао“ са новинарима, са његовим млађим колегама. Умео је увек, у свакој прилици, да се с њима — опет то да поновимо — на њему својствен, оригиналан начин лепо, другарски и пријатељски споразуме, да им помогне и упуту их.

— Забележите и ово — замолио нас је на крају један радник — мислим да неће бити сувишно. Хоћу да кажем да сам и ја тада нешто упитао друга Мошу. Пошто сам био синдикални функционер, интересовао сам се да ли му је неко причао што год и о нашој синдикалној организацији. Друг Моша ми је одговорио: „Знам ја

још од раније доста о вашем синдикату, да ви имате добре синдикалисте“.

Годину дана касније, јула месеца 1955, друг Моша је посетио и другу нашу велику фабрику, „Магнохром“. Био је на пропутавању кроз Краљево па се није могао много задржати. Али и за оно кратко време, колико је био, оставио је доста драгих успомена које се не могу заборавити. Већ при самом дочеку, на улазу у фабрички круг, колектив „Магнохрома“ је упознао чича Јан-

Друг Моша у „Магнохрому“

ка онаквог какав је увек био. Он је ту, после руковања са неколицином претставника фабрике који су га дочекали, загрлио једног радника и тако се с њим упутито према фабричким халама. Није требало тада много мудрости да се проникне у лик великог Моше, да се упозна његова душа и безгранична љубав према сваком нашем човеку, према радничкој класи.

Д. М.

Ратне успомене на драгог Чича Јанка

(Наставак са четврте стране) Исхрами. У тешким данима пробијања заштитног обруча на Зеленом, у петом офанзивном храме је већ било несталост, пчели су се и коњи клати. Једне ноћи је и наш батаљон вршио покрет, већ је био остао без хране и почео на клање коња. Наједаред у мраку два друга приметити говече како само стоји поред неке кладе. У ноћи чувања нису видели. Договор

је зачас пао, јер је један од њих био интелектуал. Код су се привукли и тама повуку крваву за рогове из дрмежа се пренуо њен чувар, који је на клади седео, подвикнувши:

— Лопови Једни, хоћете задуку крваву да ми дигнете. Био је то Чича Јанко који је себи везао око руке улар једне краве коју је чувао да би рањеном другу Титу обезбедио млеко.
Коча Јовчић

КОМЕМОРАЦИЈЕ ПОВОДОМ СМРТИ ДРУГА МОШЕ У КРАЉЕВАЧКОМ СРЕЗУ

(Наставак са четврте стране)

многим селима општине Лешак одржане су комеморације на којима је присуствовао велики број грађана.

Народни посланик Света Трифуновић говорио је у недељу пре подне у сали биоскопа окупљеним грађанима Рашке о животу друга Моше Пијаде. Пре тога, у суботу, многа предузећа и установе упутила су телеграме Централном комитету Савеза комуниста, Савезној народној скупштини и другарици Лени Пијаде у којима изјављују саучешће поводом изненадне смрти омиљеног руководиоца. Поред тога одржане су комеморације по свим организацијама и предузећима. Комеморативни састанци одржани су и по околним селима.

У Ушћу, Баљевцу и Вишановцу

У Ушћу, Полумиру, Гокчаници, Рудну, Мланци и Студеници одржани су комеморативни састанци посвећени успомици друга Моше Пијаде. На овим комеморацијама учествовао је велики број људи, међу којима је нарочито много било омладине.

Општински комитет Савеза комуниста у име свих организација и грађана Ушћа упутио је телеграм у коме изјављује дубоко саучешће поводом смрти Моше Пијаде Централном комитету Савеза комуниста Југославије.

Рударе и сво грађанство Баљевца дубоко је потресла вест о изненадној смрти Моше Пијаде. У суботу у свим већим предузећима у Баљевцу одржани су састанци на којима је говорено о Моши Пијаде. Рудари Рудника азбеста, Јарандола, Беле стене, радници каменолома Шумник и службеници НОО, и остали грађани сакупљали су се на комеморативним састанцима и минутом ћутања одавали последњу почаст преминулом руководиоцу.

Предузећа и установе су још у суботу упутила изјаве саучешћа Централном комитету и Народној скупштини поводом смрти Моше Пијаде.

Из Витановца је упућен телеграм са изјавама саучешћа поводом смрти Моше Пијаде Централном комитету Савеза комуниста и Савезној народној скупштини. У току суботе и недеље одржани су комеморативни састанци у скоро свим селима ове општине. У Витановцу комеморације су одржане у суботу вече у сали задружног дома.

Лађевцима и Тавнику

Општински комитет Савеза комуниста и Општински народни одбор одржали су састанке са којих су упућени телеграми са изјавама саучешћа поводом изненадне смрти Моше Пијаде. После тога у недељу, у Лађевцима и већини села ове општине одржане су комеморације посвећене Моши Пијаде.

Рудари рудника угља „Раде Вилотијевић“ у заједници са сељанима Тавника одржали су комеморације посвећене Моши Пијаде, са којих су упућени телеграми саучешћа Централном комитету Савеза комуниста.

У Богутовцу и Подунавцима

Поводом изненадне смрти председника Савезне народне скупштине друга Моше Пијаде у Богутовцу је у суботу у сали Задружног дома одржан комеморативни састанак, коме су присуствовали радници, службеници и велики број осталог грађанства. Сутрадан су одржане комеморације и у неким другим селима ове комуне. У Бреснику је присуствовао велики број људи.

Комеморативни састанак свих масовних организација одржан је у подунавцима 16 марта. Друг Марковић Ђурђе секретар ОКСК евоцирао је успомене из живота и рада Моше Пијаде. Са састанка је упућен телеграм Савезној народној скупштини у коме се изражава саучешће, бол, туга и жалост за изгубљеним сином наше социјалистичке домовине, прекаљеним борцем и револуционаром Мошом Пијаде.

На састанку је усвојен предлог да у будуће Основна школа у Подунавцима носи име Моше Пијаде.

Са састанка Среског комитета Савеза комуниста

ПОСТОЈЕ РЕАЛНЕ МОГУЋНОСТИ ДА СЕ ЖЕНЕ ДАЛЕКО ВИШЕ УКЉУЧУЈУ У ПРИВРЕДУ И ОРГАНЕ ДРУШТВЕНОГ УПРАВЉАЊА НЕГО ДО САДА

У реферату Рада Борисављевића и дискусији било је још речи и о пријему жена, нарочито омладинки у чланство Савеза комуниста

Недавно одржани састанак Среског комитета Савеза комуниста био је посвећен искључиво питању учешћа жена у друштвеном управљању и о њиховом укључивању у привреду. Овом ориликом доносимо реферат који је на том састанку поднео друг Рада Борисављевић, секретар Среског комитета, као и неколико извода из дискусије која је тим поводом вођена.

Као што је познато један од основних задатака који стоји пред Савезом комуниста јесте у томе да својом улогом инспиратора и васпитача радних маса у духу социјализма развија друштвени механизам самоуправљања, борећи се за што шире учешће грађана у решавању свих питања из области политике, привреде просвете и културе, задругарства, социјалног осигурања итд.

У том правцу учињен је у нашем срезу знатан напредак и постигнути видни резултати. Но када говоримо о питањима друштвеног управљања ми смо то утврдили и на среској конференцији Савеза комуниста — важно је сагледати што дубље економске, културне и друге услове у

ним, културним и политичким животом нашег среза. Ја овде не говорим о учешћу грађана кроз зборове бирача, конференција Социјалистичког савеза а то би тек показало колико је то учешће велико у решавању свих тих питања.

Дакле, резултати су ту. То је непобитно. Али ми се не можемо хвалити неким пуним учешћем маса у управљању докле год водимо незнатно учешће у управљању оног дела нашег становништва које претставља 50% целокупног становништва. Из каснијег излагања видеће се какво је учешће жена у друштвеном механизму нашег среза.

Ми смо са овим питањем о коме данас говоримо могли ићи на Срески одбор ССРН-а

На завршетку течаја у селу Грачацу

којима се врши процес развијања друштвеног механизма, како би на тај начин, могли реално приказати наше успехе а онда и показати колико је велика улога субјективног фактора, пре свега Савеза комуниста и ССРН, на путу нашег даљег социјалистичког развика.

Развијање друштвеног механизма самоуправљања представља дуготрајан процес, па је више него сигурно да ћемо ми још дуго, дуго с једне стране бележити успехе постигнуте на том пољу а с друге стране откривати, на линији таквог успона, и сопствене слабости чије отклањање ће нам помагати да свесне социјалистичке снаге све више долазе до исражаја и тако непрекидно својим деловањем убрзавамо то кретање на нашем подручју.

Само у нашем срезу у одборима власти, саветима, сталним комисијама, у радничким саветима и управним одборима, школским одборима, у правним одборима земљорадничких задруга, у политичким руковођствима итд. укључено је грађана, који активно учествују у управљању, привред-

и то би било ако хоћете најнормалније. А зашто смо ипак ишли на Срески комитет? Хтели смо да пре свега, ми овде расчистимо те ствари, да код себе разбијемо много што шта у схватањима на питању учешћа жена у управљању, јер ако се у нашој свести налази остатак оног старог, конзервативног гледања на улогу жене уопште друштвеном животу — а будући да велики број од нас овде узима руководећа места у привредном и политичком животу среза — ми онда сигурно не можемо очекивати да се свари у позитивном правцу мењаву.

Друг Борисављевић је подвукао да код решавања ових питања од којих зависи учешће жена у управљању, треба имати сигурну оријентацију, а затим је наставио:

Сви ми знамо да је наш срез индустријски и рударски центар. Краљево је и посебно индустријски град. Било би према томе нормално да је велики број жена укључен у привреду. Међутим, тако у стварности није и то не зато што се не би жене укључивале у привреду, већ је струк-

тура наше производње у срезу таква да много не изискује женску радну снагу.

С друге стране велики број жена желе да се укључе у рад, јер од тога да ли ће се у тај посао укључити или не зависи њена егзистенција а често и њихове деце. То је за нас озбиљан проблем кога ми морамо решавати. Тај проблем је нарочито акутан за град а донекле и Врњачку Бању. У Краљево нпр. чека код Бироа за посредовање рада 535 жена од којих броја квалификованих 45, неквалификованих 340, службеника 180 и омладинки 20.

Могуће је указати на једну оријентацију куда треба ићи, а на њу нас упућује пракса из свакодневне потребе људи. Краљево недостаје та ситна локална радиност, недостаје услужних занатских радионица које могу итекако да развијају делатност. У 1956 години учињено је прилично на остварењу а још више проширењу тих услужних радионица где се упошљавао и један број жена, а баш то нам је јасно показало да тим путем треба даље ићи, и то посматрано са становишта рентабилитета, подмирења потреба грађана, а тако исто посматрано са становишта већег успелења жена и подизања стандарда људи.

У реферату се између осталог даље каже: Градска општина већ предузима извесне мере да реши ова питања. Поред онога што је већ до сада учињено ићи ће се на проширење делатности задруге „1 мај“ и на израду рубља. Такође ће се ићи на проширење делатности Занатско-металског предузећа које има услове да се врло брзо прошири и ојача. Постоје веће могућности за проширење послова у штампарији где би се могло упослити већи број жена. Ту се појављује проблем просторија али верујем да се и то може решити на неки начин.

Ја сам овде набацио само једну ствар која би могла да решава питање успелења жене — поред оног другог што се тиме решава, а то је проширење корисних привредних делатности као и омогућавање јефтинијих услуга грађана. Али то је само једна страна питања чиме се омогућава пуније учешће жена у управљању. Ми морамо поставити и друго питање, на име да ли је и оном делу жена радница, службеница а њих је успелено 2.155 — као и оном добром делу домаћица које су итекако заинтересоване за учешће у друштвеном и политичком животу омогућено пуније укључивање. И даље, да ли има у нашим схватањима још остатака конзерватизма у

(Наставак на шестој страни)

СА САСТАНКА СРЕСКОГ КОМИТЕТА САВЕЗА КОМУНИСТА У КРАЉЕВУ

Постоје реалне могућности да се жене далеко више укључују у привреду и друштвено управљање него до сада

Једна од ретких жена за штампарском машином

(наст. са 5 стране)

гледању на жену као пуноправног члана нашег социјалистичког друштва? Ево неколико података који нам могу што шта рећи.

У Народном одбору среза (Среско веће и Веће произвођача) укључено је 140 грађана од чега само једна жена. У саветима од 65 грађана 4 жене. У сталним одборничким комисијама учествује 290 грађана без и једне жене. У општинским народним одборима изабрано је 446 одборника, међу којима само 3 жене.

А како стоји са радничким саветима и управним одборима? У предузећима „Магнотром“, Фабрика вагона, „Електрокомбинат“, рудник „Тавник“, рудник Ибар Баљевац, Рудник азбеста, рудник „Бела Стена“, рудник олова и цинка „Бело Брдо“ у радничке савете бирано је 281 радник и службеника а од тога су само 6 жена. У руководствама синдикалних подружница ових предузећа од укупно 89 свега су 3 жене. У Среском и општинским одборима ССРН од 397 чланова 27 су жене (служим се подацима из 1956 год. пошто избори у Социјалистичком савезу нису још завршени, иначе резултат ће бити нешто бољи).

На територији среза има 133 школска одбора са укупно 1.152 члана, од чега 174 жене. Ту треба напоменути да у просвети ради 673 жене према 576 мушкараца, што опет говори о малом учешћу жене и у школским одборима.

У Скупштини завода за социјално осигурање нема ни једне жене. О значају социјалног осигурања не треба ни говорити. Довољно је посетити да је у 1956 год. утрошена сума у вредности динара, па да се види сав значај управљања тим заводом, а ми на овај начин искључујемо жену из тог управљања.

У свом даљем излагању друг Борисављевић је рекао да према материјалним могућностима није учињено све оно што се могло учинити како би се жена радница-службеница довела у положај да се може активније бавити друштвеним управљањем.

Погледајмо наше установе за децу. Узмимо за пример Краљево. У Краљеву постоје Дечје јасле и обданиште са капацитетом од 25 деце и то: у Јаслицама 8 а у Обданишту 15. 10 деце су са оба родитеља док су њих 13 са једним родитељом, ванбрачни или деца разведених. По опремљености и смештају то је испод сваке критике. Нема никаквог простора ни за игру. Зар је то резултат некаквих објективних тешкоћа. То се тиме апсолутно не може објаснити. У Јаслицама и обданишту нема ни једно дете радника. Због чега је то тако ја не би могао рећи. Вероватно се ради о цени. О томе треба дискутовати. И ту може да се нађе решење. Ја мислим са мало више нашег труда и разумевања за питање о чему говоримо ми можемо побољшати стање тих установа и у великој мери проширити. Ја не знам шта би спречавала и наша највећа предузећа да у том правцу нешто учине. На пример Фабрика вагона имала је пре две три године јасле са капацитетом од 30 деце. То је укинута под мотивацијом рентабилитета предузећа. Ја мислим да то није у реду и ми данас после три четири године констатовати да смо у правцу омогућавања жени, да се укључује у друштвени живот (у овом случају жени радници) отишли у назад, а то је врло лоша ствар. Ако предузећа не могу тако што стварати у оквиру фабрике и свака за себе, зар се не можемо некако помоћи па да се уједињеним снагама иде на то.

Зашто у Краљеву нема сервиса и других услужних радионица у којима би се могле запослити жене?

Исто тако у граду нема ни једна перионица. Чак и болница нема перионицу већ веш шаљу у Врњачку Бању. Као што је познато у Краљеву постоји већи број великих станбених зграда, имамо и блокове кућа, колоније а не може се наћи нигде ништа од просторија за дечју игру или ма шта друго што би омогућавало жени да се активније укључи у управљању. У станбеној изградњи, добија се утисак, није се ни мислило о томе. Ми би и ту требали да имамо једну оријентацију обзиром да у станбеном фонду имамо прилично средстава и обзиром да ћемо ићи на градњу станбених зграда са већим бројем станова. Можда не би било лоше кад би и Социјалистички савез радног народа организовао дискусију по овим питањима.

У реферату се даље подвлачи оскудица у сервисним радионицама за чије организовање ми имамо услова. Несхватљиво је и то што предузећа не организују слање хлеба по кућама. Ако би се отворила радионица за мешање разних кора, за чије стварање нису потребне никакве инвестиције,

могао би се уполити један број жена. Друг Борисављевић је даље рекао:

Све ове ствари које сам ја само набацио нису никакав сан, никаква утопија, већ се са само мало више труда и разумевања могу организовати. То би омогућило жени радници, службеници, домаћици да се пуније укључују у друштвени живот. Можемо

СЕКЦИЈА ЖЕНА ЗАДРУГАРКИ САМО ФОРМАЛНО ПОСТОЈИ

Можемо још одмах констатовати да је секција жени задругарки такорећи на папиру. Ми је практично немамо. Још прошле године о томе смо дискутовали. То смо исто констатовали али до данас ствари стоје тако исто. Ја мислим да је ту било и пуно што - шта објективног што нам није дозвољавало да кренемо напред. Кад ово кажем мислим на наше задруге које су до пре годину дана биле у врло тешкој ситуацији и које је требало уз пуно напора извлачити из таквог положаја. Када сада посматрамо наше задруге

бити сигурни да без решења ових ствари, макар колико жели да жена буде укључена у управљања, те жеље остаће пусте а самоуправљање, када га посматрамо у целини, а оно се само тако може посматрати, неће бити потпуно. Ту треба да буде центар наше пажње када дискутујемо о овом ако хоћемо да га успешно решавамо.

видећемо да су оне извучене из таквог положаја, да су сталне на чврсте тле. То нам говори да је оно најтеже такорећи прошло и да су наше задруге данас у стању да иду даље у свом напредовању ушта укључујем организовање секција жена задругарки. Али погрешили би ако не би видели да се ту ипак могло нешто учинити и до сада.

Када је реч о секцију жена задругарки, мислим да ми ту не би требало ићи много у ширину. Наш Савез женских друштава спремао се ових дана да организује збор жена задру-

гарки. Ми међутим знамо каква нам је ту ситуација те да би такав збор био најобичније митинговање које не би доносило никоме ама баш никакве користи. Ако већ сазивамо такав збор ту онда мораш изаћи са некаквим резултатима, са некаквим искуством које би могло послужити и другима у њиховом организовању. Због тога смо и предложили Савезу женских друштава да тај збор не одржи.

По мом мишљењу ми треба да идемо на организовање тих ствари код два три центра где мислимо да ће се ствари најбрже развијати. Нека нам центар пажње буду ти центри како би нам ту пракса показала куда и како ићи. Што је најважније, ако ми будемо те ствари добро решили на два три места онда ће то и друга села да примају јер као што је познато сељак је врло неповерљив према новом и он ће у пракси да види ствар. Ми имамо услова да у два три центра организујемо добро те ствари јер зато имамо у нашим задругама финансиске могућности а зато имамо довољно и стручног кадра у Савезу и задругама.

НЕПОТПУНИ ПРОГРАМИ ДОМАЊИЧКИХ ШКОЛА И КУРСЕВА ЗА ЗДРАВСТВЕНО ПРОСВЕЂИВАЊЕ

Ми имамо Домаћичку школу у Краљеву, Рашкој и Врби. Мени нису познати програми тих школа, али колико сам ја могао видети да су они уски, да се ограничавају искључиво на домаћинство и то у ужем смислу, како да кажем, на чисто женски посао. Међутим, жена сељанка је пољопривредни произвођач и она се мора кроз ту школу више упућивати на послове у пољопривреди као нпр. живинарство, сто чарство, калемарство, пчеларство итд. Када говорим о овим програмима у школи мислим да ту треба непрекидно имати на уму перспективе социјалистичког преображаја села те и кроз њих све више школу, односно ученице те школе окренути према производњи, према задрузи. Ми би те ученице требало кроз школе да створимо таквима да би оне за тим постале врло корисне за задругу, да би могле одиграти неку корисну улогу у задрузи, у социјалистичком преображају села и секцији жена задругарки.

У свом даљем излагању друг Борисављевић је подвукао да су и овакве домаћичке школе одиграле веома важну улогу у просвећивању жена у отимању села од примитивизма, мистириозности, нехигијенских навика, али се ипак треба више оријентисати на производњу.

У срезу постоје 95 курсева за здравствено просвећивање у које је уписано 1.520 девојака а од тога броја чухаја течајева 1.236 девојака. Такви течајеви показали су се веома корисним и у нашем срезу. Можда би и ту требало нешто учинити у оријентацији на приближавање тих девојака про-

изводњи, задрузи. Наравно ту има и тешкоћа да би се то постигло јер немамо већи број пољопривредних стручњака који би могли дати тим девојкама оно што им је потребно за пољопривреду. Али ипак неће бити на одмет да заинтересујемо Савет за просвету да испита могућности за ово. Можда би се показало корисним упутити учитеље предаваче на тим курсевима у оне најосновније ствари из пољопривреде путем течајева и слично.

По мишљењу друга Борисављевића било би корисно ангажовати Српско-лекарско друштво за похађање (обилажење) ових курсева. Ово друштво би одиграло своју улогу и у просвећивању жене сељанке. Предавања која би одржали лекари из области здравља могли би се комбиновати са неким предавањима којима би се жене у селу обавештавале о најкрупнијим политичким и другим догађајима.

Код примања жена у Савез комуниста мора се пре свега имати у виду њихов специфичан положај

Мислим другови да када је реч о пријему жена у Савез комуниста ми онда морамо имати у виду све оне моменте о којима је било речи у овом реферату, значи морамо имати у виду положај у коме се налази жена. Ако ми са успехом будемо решавали сва ова питања о којима је било речи у овом излагању врло брзо ће се показати да један велики број жена може бити врло користан за партију. Такође треба имати у виду разна о н а схватања о жени која су врло дубоко укоренења а нарочито на селу. Даље када говоримо о овом питању треба погледати и схватање о политичкој активности која се врло често сасвим погрешно тумаче а што доводи до тога да се број жена у Савезу комуниста не повећава већ напротив баш ради таквог тумачења и критерија политичке активности тај број се смањује. Зар је мало примера да се жена искључи

из Савеза због политичке неактивности а када се погледа боље о каквој се политичкој неактивности ради видећемо да та жена није могла и то из сасвим објективних разлога доћи рецимо на два три састанка. Испада по том критеријуму да политичке активности не може бити и на другом месту, ако хоћемо и код куће, на пијаци и свуда и на сваком месту. Кад су у питању мушкарци онда се нају разна оправдања, често и тамо где тих оправдања не може бити, али када се ради о жени ту је онда све склоно врло лако и на пречац искључити.

Зар из овог стања какво се јасно види из овог реферата о учешћу жена у управљању, о њиховом положају у коме се налазе не произилази да ми нисмо створили такве услове да жену видимо у практичном раду кроз раднички савет, одбор власти, ССРН, Савез жен-

(наст. на 7 страни)

Са састанка Среског комитета Савеза комуниста

Нема довољно сарадње женских друштава са Социјалистичким савезом око укључивања жена у привреду и органе друштвеног управљања

Истакнуто је у дискусији по реферату секретара Рада Борисављевића

(Наставак са шесте стране)

ских друштава, синдикалну подружницу, школском одбору, задрузи итд.

Мислим да када је у питању град ми имамо већи број жена које би могли примити у Савез комуниста. Нарочиту пажњу треба обратити омладини, у овом случају омладинке.

Говорећи о укључивању жена у разне одборе, друштва, политичка руководства итд. друг Борисављевић је истакао да је ту било преоштро и да смелије треба ићи на укључење жена у наша политичка и друга руководства. Што се тиче ситуације на селу он је рекао:

У селу стојимо најтеже на овом питању. То је разумљиво. О томе смо говорили на почетку. У селу постоје и посебне тешкоће за пријем жена у Савез што је резултат примитивног схватања. Наше организације у селу исто тако имају врло оштар критеријум за пријем жена у партију, а на рачито ако се ради о омладинки. Не знам зашто ове девојке из домаћичке школе које су навршиле 18 година, или пак оне које су раније завршиле те

школе, здравствене течајеве не би могле доћи у обзир за Савез комуниста. Ја не мислим да их сада све треба примити у партију али рачунам да су то девојке које су се колико толико отргле заосталости. Дале кад треба да се прими нека девојка у селу у Савез комуниста одмах ту искрсне триста некаквих питања као нпр да ли ће се венчати у цркви, да ли ће моћи уредно долазити на састанке и низ других. У правцу савлађивања свих тих тешкоћа наши општински комитети и комунисти нашега среза имају пуне руке посла.

На крају мислим да би Савез женских друштава морао имати више упорности ако се ради о решавању многих питања које интересују жену, чије решење би значило омогућавање жени да се активно укључи у управљање. Ја мислим да је потребан и већи притисак на наше органе који решавају питање од интереса за жену а самим тим и наше друштво у целини поред овог ангажовања Савеза женских друштава у организовању многих ствари.

немо приступити отварању услужног сервиса и др.

Помоћи женама на селу у ослобађању старих схатања мислим да може највише учинити наша земљорадничка задруга. Задруга по мом мишљењу треба да се чвршће повеже са женама кроз производњу. Жене обично воде бригу око производње млечних производа, јаја, живине и др. и она је заинтересована да што више произведе и прода. Задруга треба да се оријентиса смелије на откуп баш тих производа а на тај начин жена ће се заинтересовати за рад и у управљање у задрузи.

Славка Димитријевић: Савез женских друштава је погрешио што је сам, не тражећи помоћ Среског задружног савеза, покушао да реши проблем секције жена задругарки тако да није успео

Реферат је обухватио све проблеме из рада организација жена. Мислим да треба подвући да није било довољно сарадње са Социјалистичким савезом. Сва питања која су решавала друштва жена, без помоћи ССРН-а, нису са успехом решавана. Ми имамо два друштва жена у граду, а у Градском одбору социјалистичког савеза нема њихових представника. Баш због тога су се на дневном реду више пута постављали разни проблеми, као и проблеми отварања услужних радњица, који се нису могли решити. Та сарадња и помоћ друштва је због тога...

Др Славка Димитријевић

Ми имамо секцију жена задругарки само на папиру. Колико је њен значај сада у пролеће не треба ни говорити. Али, ми нисмо могли да решимо питање стручног руководиоца секције. Наша је кривица што смо саме хтеле да решимо тај проблем, а не са друговима из задружног савеза, јер би онда успех био сигуран. Мислим да у будућем раду Савез женских друштава срезом са Среским одбором ССРН-а треба заједно да решава сва питања, а на проширеним седницама са друговима из власти требало би претрести питање домаћичких школа и здравствених течајева.

Данас се много говорило о учешћу жена у раду масовних организација и друштвеном управљању. Хтео бих да подвучем да се и поред тога, баш у овом периоду кад се о томе највише дискутује, десило пропуст у једној основној организацији Социјалистичкој савеза да скоро ниједна другарица није била. Исти је случај био и са Уштем, па су другови довели одлуку да их најкавије кооптирају. У Ђаљевцу је, међутим, у нови одбор ССРН-а ушло 7 другарица.

Миладин Рудјанин: И грубе шале на рачун жена доста утичу на њихову афирмацију

Један од момената слабе афирмације жена у радничком самоуправљању као и у син-

Сваким даном се може наићи на овакав приказ у народној библиотеци у Краљеву

Снимко Ј. Мишић

дикалној активности, јесте што наши другови радници, а међу њима и један број комуниста има врло неправилан однос према женама које су запослене у предузећима. Дешава се да се са тим женама не говори језиком који је уобичајен у општењима међу људима, већ се тај разговор заиста заснива на грубим шалама а то утиче на губљење достојанства жене и оспорава њено бирање у друштвеним форумима. Стиче се утисак да су се укоренила мишљења, да те жене по својим моралним квалитетима нису на висини. Овакво мишљење резултат је баш тог односа који постоје у предузећима.

Воја Поповић: Могу и станбене заједнице и кућни савети помоћи запосленој жени

Када говоримо о помоћима домаћинству, мислим да би у овоме могло да помогну станбене заједнице,

односно станбени савети који би према својим условима и могућностима требало у првом реду да посвете пажњу изградњи дечијих вртића, јаслица, обданишта. Наше станбене заједнице често троше материјална средства на ситне оправке станбених зграда које би могле да се отклоне уз помоћ самих ставара, а ова средства би се могла употребити за отварање заједничких перioniца и других услужних радњица.

Ја се слажем са дискусијом друга Пере да има људи који имају добру имовину а запослени су у нашим привредним предузећима и заузимају место једном раднику који би у сваком погледу више допринео заједници и самом себи. Изнео би један пример када је „Каблар“ отпустио једног обичног радника. Испоставило се да он има довољно услова за живот, и да је више мислио како ће своју робу увовати, него на посао (довлачио је јабуке и продавао их на пијаци). Овакви би требало да иду на своје имање како би више допринели и себи и заједници.

Ми имамо у Фабрици вагона тешкоћа са људима који станују на селу, а нарочито они који путују локалним. Због закашљавања локала често им се догоди да остану са послом, тако да онемогућавају нормалан процес производње, јер када разе заједно три радника у једној групи не може се ни говорити о неком пуном ефекту рада, када само један од њих изостаје.

Аца Ђесићковић: Ни постојеће јасле и обданишта нису довољно искоришћени зато што су доста далеко од кућа

Изнео бих нека питања у вези успелења жена у привреди и њиховом даљем опстанку на садашњим радним местима под оваквом организацијом рада. Ми имамо један број жена запослених код фабрике вагона, „Магнохрома“, трговине и угоститељства. И поред тога што је мали број успелних у привреди, имамо један прилично велики број које траже запослење. Пред нас се поставља питање шта да радимо са овим бројем запослених жена, које сада раде у предузећима јер у овој години тј. до половине године треба да се спроведе закон о забрани ноћног рада жена. Тај се проблем већ поставио пред фабрику вагона и „Магнохром“, иако ја мислим да у овим предузећима може да се запосли још један број жена јер нам данас пракса говори да имамо врло добрих радница које су се сквалификовале.

Даље наша привредна пре-

дузећа најлакше одлучују да сувишак радне снаге острањују нарочито када се у питању жене. Оне су на првом удару и скоро у сваком случају најнепродуктивније ради тога што имају често одсуства било то порођајно боловање или пак болест код деце итд. не гледајући да су то жене махом без каквих средстава за живот, ван брака итд. С друге стране можемо видети да је збрињавање деце запослених мајки скоро никакво јер постојеће установе, обданиште и јасле су прилично удаљене од калонија, где углавном и станују жене раднице, а с друге стране и саме цене тих услуга су прилично високе па ради тога ја мислим да нису ове установе потпуно искоришћене како би то требало и могло да буде.

Стеван Суша: Има доста случајева да су жене отпуштане с посла под изговором да нису биле продуктивне

За наш даљи рад на пољу друштвене активности жена од огромне користи ће бити овај састанак комитета. Кроз реферат су јасно изложена сва питања, а ја би желео да још изложим неке ствари.

Тачно је кад говоримо о друштвеној активности жена у нашем срезу да не можемо бити задовољни. Мислим да је битно подвући да се не ради о томе да жене нису активне, већ да се ради о нашим схватањима тј. ради се о схватањима наших органа и организација у које жене треба да буду бирани. Данас имамо добар број жена које можемо бирати у разне органе али само ту морамо ићи много смелије не дозвољавајући да по-

На радиом месту

јединци ситничаре кад треба жену бирати у руководство.

Поред тога што је наша производња по структури непогодна за масовније упошљавање жена, сматрам да се према данашњем стању може више жена запослити. Ми данас имамо доста незапослених жена. То питање ми не можемо решити административним путем већ је потребно разумевање наших предузећа, органа управљања па и синдикалне организације мало воде рачуна, да се број уопслених жена повећа кроз изналагања радних места где жене могу радити. Можемо набројати доста примера где су до скоро радиле жене а сада не раде. Просто су уклоњене под изговором да нису продуктивне као мушкарци. Но, међутим, ту нема никаквог објективног оправдања већ се ту хоће иза продуктивности рада прикрити схватање о неповерењу према жени. У Фабрици вагона имамо већи број жена које обављају и најсложеније послове као нпр. на фрез машини и то са добром продуктивношћу. Жене би се могле запослити на масу радних места где данас раде мушкарци и то без каквих квалификација.

Овом питању морамо заједнички прићи проналазећи радна места код постојећих привредних организација, установа и кроз остварење нових радњица које могу запослити женску радну снагу.

Тачно је да ми имамо ту слабост у погледу помоћи запосленој жени и то нарочито оној која има децу. Ми припремамо низ мера да пријемо решавању овог питања. Сада

Усвојени Друштвени план и буџет среза за ову годину

На седници оба већа о општим карактеристикама Друштвеног плана говорио је потпретседник одбора Веселин Андријанић

Прошлог четвртка одржана је заједничка седница оба већа Народног одбора среза Краљево на којој су донесени Друштвени план и буџет среза за ову годину. Седници су поред одборника присуствовали инжењер Војин Поповић народни посланик Савезне народне скупштине и Војин Поповић посланик већа произвођача Савезне народне скупштине. Занимљиво је да су рад одбора овога пута непосредно пратили и ученици завршних разреда Гимназије, Економске средње и Индустриске школе из Краљева.

О општим карактеристикама Друштвеног плана говорио је подпретседник Народног одбора среза Веселин Андријанић. Он је најпре упознао одборнике са остварењем планиране производње у прошлој години, углавном, индустрије и пољопривреде. Планирана вредност укупне производње за прошлу годину је у износу од 16,8 одсто. До пораста производње дошло је исто тако и у занатству и саобраћају.

Занимљиво је да је и пољопривредна производња остварена према предвиђањима, мада је она уствари доста подбацила због елементарних непогода и недовољно засејаних површина, али то је дошло отуда што је план био нералан у погледу пољопривреде, тј. планирана је минимална пољопривредна производња.

Карактеристично је да је индустријска производња премашена и поред осетног смањења радне снаге. Број запослених је у односу на претпрошлу годину опао за 8,36 одсто. То се односи углавном на неквалификовану радну снагу.

„У 1957 години наставиће се са спровођењем политике стабилизације привреде и основних односа у њој, како би се створили што повољнији услови за развитак свих привредних грана, за слободније и снажније функционисање нашег комуналног система и радничког самоуправљања, за систематско и брже повећање продуктивности рада“ — рекао је друг Андријанић прелазећи на основне карактеристике плана за ову годину.

Друштвеним планом за ову годину предвиђа се повећање укупне производње, у односу на остварење у прошлој години, за 20,2 одсто, тј. у износу од 3,8 милијарди динара. Пољопривреда ће бити један од важнијих чинилаца који ће условити повећање производње. То се може и очекивати обзиром на одлично обављену јесењу сетву као и на прилична средства која ће се ове године уложити за унапређење пољопривреде. Само из Среског инвестиционог фонда пољопривреда ће добити преко 34 милиона динара.

То је, међутим, тек петина укупних инвестиција у пољопривреду, јер средства среског инвестиционог фонда представљају углавном партиципације које ће се давати за поједина гране пољопривреде. Узград се напоменемо ове године ће се уложити знатна средства на унапређење занатства — 30 милиона, саобраћаја 18, трговине и угоститељства 12 и 26 милиона у остале привредне гране.

Све су то такође само средства из Среског инвестиционог фонда.

Вредност укупне производње према Друштвеном плану Среза износиће ове године са материјалним трошковима, и то без производње Електрокомбината у Краљеву, 19,747.219.000 динара, а друштвени производ без материјалних трошкова

Веселин Андријанић говори о основним карактеристикама плана 9,404.177.000 динара. Према томе друштвени производ по једном становнику износиће 68.798 динара.

Индустрија

Индустријска производња и даље се повећава за 36,8% у односу на извршење у прошлој години. Од посебног значаја је повећање производње у предузећима Магнохрому и Фабрици нагона јер ова предузећа извозе финалне продукте за иностранство. Производња угља, у првом реду каменог, која се повећава у овој години ствара услове за смањивање дефицита платног биланса јер се смањују издаци девизних средстава за увоз каменог угља. У погледу извоза у нашем срезу постоје огромне могућности за извоз лековитог биља, финалних прерада од куване буковине, израђевине од прућа које се извозе у САД.

На развој производње ће нарочито деловати потпуније коришћење расположивих капацитета. Пример: Фабрика вагона у 1956 години користила је капацитете са нешто око 60%, док ове године своје капацитете према Друштвеном плану Фабрика користи са преко 95%, јер ће произвести 6.246 тона теретних вагона више него у 1956 години. Бољим коришћењем капацитета Кисикане повећава производњу за 28 тона кисеоника у односу на 1956 годину. Пуштањем у погон прве тунелске пећи у Магнохрому повећава се производња у вредности око милијарду динара, а одељење за производњу гибњева у Фабрици вагона повећава вредност производње за преко једну милијарду динара.

Бољим коришћењем сировинске базе повећава се производња каменог угља за 16.386 то-

на — лигнита за 2.342 тоне, а азбестног влакна за 61 тону у односу на прошлу годину.

Израда перспективних планова развитка сваког предузећа је задатак који је постављен прошле године и она излаже најпотребније реконструкције, инвестиције које осигуравају највећу продуктивност и рентабилност предузећа, али није спроведена у свим колективима.

Као важан фактор за повећање продуктивности рада је и систем награђивања радника и службеника. Садашњи систем обезбеђује заинтересованост, читавог колектива за производњу и добит, али недовољно постиже индивидуалног произвођача а нарочито у погледу рада по нормама. Кроз тарифне правилнике може се видети да они још увек не осигуравају смањење сувишне, неквалификоване радне снаге као и награђивање оних радника који доприносе повећању продуктивности рада.

Увођење нове технике реконструкција као и механизација рудника значајан је услов за повећање продуктивности рада.

Пољопривреда

Развоју пољопривредне производње у 1956 години доприносиће повећано улагање у пољопривреду преко социјалистичких газдинства и земљорадничких задруга, проширењем пољопривредне службе и побољшање њеног рада, много већа расположива средства за примену разних техничких мера као и мере на сређивању тржишта. Укупна улагања у пољопривреду износиће 138.544.000 динара. Пољопривредна производња повећава се у односу на прошлу годину за 33%. Ово је условљено већом употребом вештачких ђубрива чија ће потрошња у 1957 години износити 100 вагона или 28 килограма по 1 ха обрадиве површине. Узимајући у обзир извршење јесење сетве која је на подручју Среза извршена са 254% у односу на прошлу годину и 104% у односу на 1955 годину као и предвиђене агротехничке мере повећаће привос. Народни одбори општина имају услове да престојећу пролећну сетву успешно организују као и јесењу. У свом образложењу Веселин Андријанић је истакао

да наш крај има услова за један већи подухват на унапређењу живинарства, јер се инвестиције за ту сврху амортизују само за годину дана.

Крајем прошле године основано је при земљорадничким задругама 11 пунктова за заштиту биља под стручним надзором Станице за заштиту биља у Краљеву. Кроз рад ових установа организована је борба за заштиту биља и тиме ће се смањити штета која настаје у воћарству. У овој години нам прети велика опасност од навале губара и других биљних штеточина против чега су већ предузете мере али оне још увек нису довољне.

Предлог друштвеног плана предвиђа да ће изградња неких објеката утицати на повећање пољопривредне производње као на пример: изградња стакларе, инкубаторске станице у Јошаничкој бањи, која ће обезбедити производњу раног поврћа, затим изградња сабирног магацина са расхладним уређајем за коју сврху су обезбеђена средства: као и изградња кланице у Рашкој Даље, као проблем намеће се обрадива површина Сијаћег поља и равнице око река, за производњу повртарских култура.

Из средстава Шумског газдинства за унапређење шумарства обезбеђиће се средства за узгој шума у 1957 години, на пошумљавање на површини од 159 ха и мелиорације деградираних шума на површини од 68 ха. Обим сече општенародне имовине смањује се за 74.000 м³ у 1957 години, док обим сече у приватним шумама остаје на приближном нивоу из прошле године.

Развитак дрвне индустрије као и рационалније коришћење у преради дрвета, нужно намеће проширење столарске радионице у Краљеву како би се на домаћем и страном тржишту појавили са новим финалним производима куване буковине истовремено искористиле огромне залихе буковог дрвета у Дрвном комбинату.

Трговина, угоститељство и занатство

Ове привредне области су од непосредног утицаја за повећање животног стандарда становништва па им је због тога Друштвеним планом Среза посвећена посебна пажња. Тако

на пример у привредној области — трговини по први пут се предвиђају средства и инвестициона улагања, која ће само из среског инвестиционог фонда изнети око 12 милиона динара, док из Општинских инвестиционих фондова за развој исте привредне области биће инвестировано још око 14.000.000 динара. Овим средствима побољшаће се техничка опремљеност наше трговине чиме ће се допринети даљем повећању промета и културнијем услуживању становништва. Осим тога, предузеће се потребне мере са отклањање постојеће диспропорције у трговини, а која се састоји у недовољном броју продавница животних намирница.

Обзиром да је индустријска производња Среза Краљево изразито базичног карактера, те

Детаљ из ротационе пећи

према томе недостаје прерађивачке индустрије, то је Друштвеним планом Среза Краљево за 1957 годину посвећено посебна пажња развоју за наставка. Наиме, занатство Среза Краљево је заостало до те мере да већ данас представља кочницу за даљи развој производних снага у грађевинарству и индустрији-рударству. Чињеница је да занатска производња Среза Краљево чини нешто мање од 6 процената укупне производње Среза. Отуда за развој занатства само из инвестиционог фонда Среза обезбеђено је око 30.000.000 динара и општинским плановима још око 20.000.000 динара, тако ће укупна средства која ће се инвестирати у занатству изнети у 1957 години око 50.000.000 динара. Економске анализе показале су да су инвестиције у занатству врло рентабилне и да обезбеђују друштву најбрже враћање.

Савет за финансија и Друштвени план среза Краљево за време претресања амандмана

Комисија за избор и именовање НО општине Краљево

РАСПИСУЈЕ

КОНКУРС

За једног чувара историјског споменика манастира Жича у Жичи.

Услови за пријем у службу: Завршен филозофски факултет или Учитељска школа са познавањем једног страног језика.

Молбе као и остала потребна документа доставити НОО до 1 априла 1957 године закључно.

Комисија за избор и именовање НО Општине Краљево